

POVODOM ČLANKA »NEKA PITANJA FORSIRANJA RIJEKA«

U *Vojnom delu* 4/70. pod istim naslovom objavljen je članak potpukovnika Pere Vučevića, u kome se, sasvim opravdano, ističe potreba podrobnijeg objašnjenja izvjesnih pitanja, pojmova i stavova datih u pravilima o forsiranju. Rekao bih da na tom planu treba ići dalje, da treba pristupiti pisanju udžbenika, jer su borbena pravila pisana na način i u formi koja ne dopušta detaljna objašnjenja. Posebno valja naglasiti nedostatak pravila o grafičkom izražavanju određenih pitanja.

U ovom članku iznosim mišljenje o pojmovima mostobrana i osnovice i o dva pitanja koja su u napisu potpukovnika Vučevića, po meni, dosta neprecizno, jednostrano i djelimično pogrešno obrađena.

1. *O mostobranu i osnovici.* U borbenim pravilima i udžbenicima pojmovi mostobran i osnovica definirani su tako da se mogu shvatiti na više načina.

Prvo, kao dva različita pojma.

U *Ratnoj službi*, tač. 619. piše: »Osnovica za prelazak glavnih snaga obezbeđuje se zauzimanjem i držanjem pogodnih položaja na mostobranu . . . Širenje osnovice se postiže pomeranjem mostobrana srazmerno jačini prebačenih i u borbu uvedenih snaga«. U *Opštoj taktici KoV* (str. 402) razlika između osnovice i mostobrana je jasnije izražena, jer se mostobran definira kao linija na kojoj se držanjem pogodnih položaja obezbeđuje osnovica. U tekstovima odluka i zapovjesti, mostobran se vrlo često naziva takođe linijom. Izraz linija, u ovom slučaju, treba shvatiti kao uslovni naziv slobodnog izražavanja, a čini je rejon velike dužine (širine), a male, vrlo male dubine.

Drugo, kao istovjetan pojam.

U *Komandno-štabnoj ratnoj službi* tač. 335. kaže se da odluka za forsiranje, pored ostalog, obuhvata: . . . »liniju mostobrana (osnovice) za razvoj napada i način njegovog obezbeđenja«.

U *Vojnom riječniku* mostobran i osnovica se definiraju kao prostorijske, tj. ne pravi se razlika između ta dva pojma u fizičkog smislu reči.

Treće, mostobran bez povezivanja sa pojmom osnovice.

U *Borbenom pravilu puk-bataljon*, u odeljku forsiranje rijeke osnovica se uopšte ne spominje, već isključivo mostobran. U *Vojnoj enciklopediji* veoma iscrpno je obrađen pojam mostobran, dok je osnovica obrađena pod pojmom baza, što nema veze sa forsiranjem rijeke. Pod pojmom forsiranje rijeke u *Vojnoj enciklopediji* ni jednom riječju se ne spominje osnovica.

Očigledno je da sporni pojmovi nisu precizno objašnjeni.

Mislim da je najbolje da prihvatimo stav da su mostobran i osnovica dva različita pojma. Razlike proističu iz njihove funkcije (namjene), a postoje i u topografskom smislu riječi.

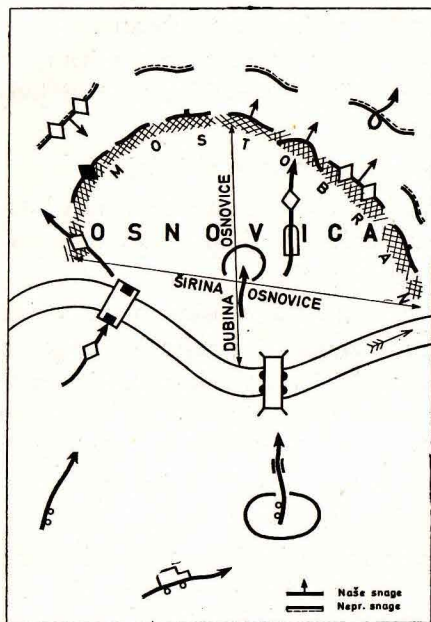
Na osnovici (prostoru) se, kao neposrednom osloncu za borbu, naredni talasi, odnosno ešloni, sređuju, zauzimaju rastresit raspored do uvođenja u borbu, razvijaju za napad i uvode u borbu. Na osnovici snage, dakle, još nisu u borbi (u užem smislu riječi), već se na njoj osposobljavaju za predstojeća borbena dejstva. Sve radnje koje se izvode na osnovici prethode neposrednom učešću jedinica u borbi i izvode se radi što bolje pripreme i što je moguće brže.

Na mostobranu su jedinice razvijene u borbeni poredak, vode borbu, prodiru u dubinu neprijateljeve odbrane i tako pomeraju mostobran naprijed, odnosno šire osnovicu i stvaraju uvjete za prelazak preko rijeke novih snaga i sredstava. Jedinice na mostobranu vrlo često će biti u odbrani, radi odbijanja neprijateljskih protivnapada i čuvanja već stvorene osnovice sa koje pristižu svježije snage koje će, ne samo pojačati odbranu mostobrana već produžiti napad, što i čini suštinu borbe na mostobranu.

Topografski razmatrano, osnovica je teritorija »u obliku prostorijske« na suprotnoj obali rijeke sa odgovarajućom širinom i dubinom. Dubina i širina su elementi osnovice, a veličina tih elemenata je zavisna od veličine jedinice koja stvara osnovicu. Manjoj jedinici treba manja osnovica i obratno, većoj veća. Za svaku važi opšte načelo, da veličina osnovice treba da omogući rastresit raspored glavnih snaga do uvođenja u borbu.

Mostobran je takođe teritorija, ali u obliku linije (luka), koja je zemljišni pojas na spoljnom dijelu osnovice ograničenom po frontu i dubini borbenim rasporedom jedinice angažovane u borbi. Mostobran čine, odnosno na mostobranu su položaji najisturenijih jedinica. Njegov prednji kraj predstavlja istovremeno i prednju ivicu osnovice.

2. *Forsiranje rijeke ili napad sa forsiranjem rijeke.* P. Vučević smatra da je pogrešno upotrebljavati izraz »forsiranje rijeke umjesto napad s forsiranjem rijeke«. Tačno je da naziv »napad s forsiranjem rijeke« potpuniije odražava sadržaj borbene radnje, i autor je u pravu kada insistira i zalaže se za potpun naziv, ali je u tome nedosljedan već u naslovu vlastitog članka. Međutim, upotrebom izraza »forsiranje rijeke« obično se misli na napad i to, vjerovatno, nikog ne zbunjuje i ne dovodi do različitih shvatanja i postupaka u praksi.

Na skici 1 šrafirani pojas predstavlja mostobran

kojom se napad prenosi s vlastite na suprotnu obalu, a upravo tako valja razumjeti odredbe borbenih pravila, onda pojam »forsiranje rijeke« nije ni skraćen, ni nedorečen, a ponajmanje neprihvatljiv. Forsiranje rijeke je u svim pravilima obrađeno u glavi — napad.

Forsiranje rijeke kao fazu napada možemo uporediti s jurišem kada se napad izvodi u normalnim uslovima, iako se forsiranje završava nešto kasnije, tj. završava se zauzimanjem osnovice čija dubina obezbjeđuje skelska i mosna mjesta prelaza na rijeci od efikasne vatre neprijateljske artiljerije i minobacača. Forsiranje je, prema tome, druga a ne prva faza napada. Kad je riječ o vrstama napada — napad u planini, na krasu, zimi, itd. — bez naglašavanja riječi »napad« pojmovi ne bi imali smisla koji im inače pripada, dok je pojam forsiranje rijeke potpuno definiran, određen i bez dodavanja riječi »napad«.

Napad s forsiranjem rijeke ne počinje otiskivanjem prvih talasa sa linije ukrcavanja. Tačnije je kad se kaže da napad s forsiranjem rijeke, načelno, počinje polaskom jedinica sa mjesta prikupljanja desantnih sredstava za prelaz, a faza forsiranja, pokretom prvih talasa sa polazne linije. »Č« pri forsiranju rijeke je čas, momenat, trenutak otiskivanja prvog talasa (jurišnih grupa) sa linije ukrcavanja. Budući da se forsiranje rijeke može izvoditi u različitim uslovima borbene situacije, zemljišta i vremena, najpravilnije je reći da forsiranje rijeke počinje kada jedinice zauzmu određeni raspored u skladu sa konkretnom situacijom, a taj početak ne treba kruto vezati za bilo koju liniju, rejon ili mjesto. Ako pažljivije analiziramo samo dva osnovna uslova — forsiranje iz pokreta i forsiranje iz neposrednog borbenog dodira — možemo se složiti sa iznesenom tvrdnjom.

3. *Uslovi u kojima se izvodi napad sa forsiranjem rijeke.* Pravilno uočavanje, sagledavanje i utvrđivanje uslova u kojima se izvodi forsiranje rijeke je značajno za rad komande u pripremi i donošenju odluke. Katkad je dosta teško uočiti i izdvojiti najvažnije uslove u kojima se izvodi borbena radnja, jer se uslovi nikad ne javljaju u čistom obliku, već redovno u kombinaciji više njih u međusobnoj povezanosti i zavisnosti. Uslove u kojima se može forsirati rijeka treba analizirati u uskoj vezi sa opštim uslovima koji važe za napad. Ipak, kod napada s forsiranjem rijeke, u borbenim pravilima su istaknuta dva bitna, međusobno različita, uslova — forsiranje iz pokreta i forsiranje iz neposrednog borbenog dodira.

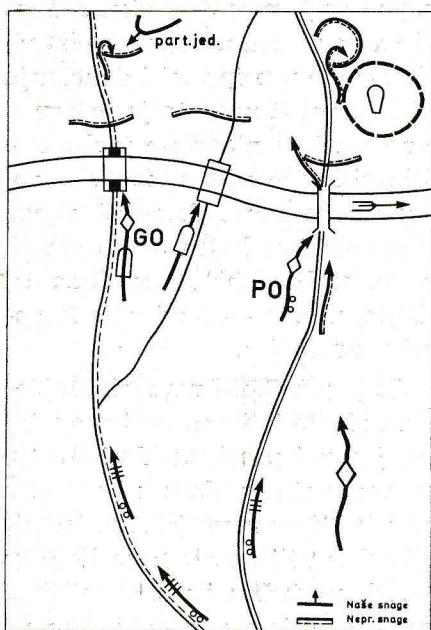
Upravo na tom pitanju P. Vučević je površan i neprecizan. Već u naslovu pitanja »napad s forsiranjem rijeke iz i van borbenog dodira« uočava se ta površnost. Sasvim jasnu i preciznu klasifikaciju uslova u kojima se može izvoditi forsiranje rijeke, datu u borbenim pravilima, autor članka preinačuje, menja i daje novu (»... sa jedinicama koje su bile u dodiru sa neprijateljem ili sa snagama koje su do početka napada bile van dodira...«), pogrešnu i neprihvatljivu. Poistovjetiti forsiranje iz pokreta sa forsiranjem van dodira se ne smije. Nema napada sa forsiranjem rijeke van borbenog dodira, nema borbe uopšte van dodira. Jedinica koja je van dodira nije u borbi.

Za definisanje uslova — forsiranje iz pokreta ili iz neposrednog borbenog dodira — položaj jedinice prije forsiranja, tj. njen raniji položaj, nije najvažnija premisa za zaključak. Jedinica (divizija, na primjer), može biti dovedena iz dubine, (znači prije forsiranja divizija je van dodira) i preći u napad sa forsiranjem rijeke iz neposrednog borbenog dodira ili iz pokreta. Suštinska razlika između ta dva uvjeta je u vremenu provedenom ispred prednjeg kraja neprijatelja,

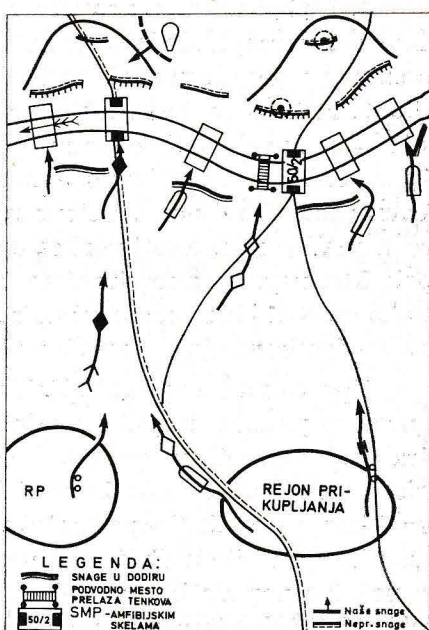
u vremenu potrebnom i utrošenom na pripreme, planiranje i organizovanje forsiranja.

Osnovna karakteristika forsiranja iz pokreta je u tome što su pripreme za napad vremenski veoma ograničene, što se one izvode u pokretu (za vreme podilaženja), što se jedinice ne zadržavaju u očekujućim rejonima (katkad se uopšte ne određuju), već se iz dubine direktno vode na mjesto prelaza. Formacijska i priručna inženjerska sredstva za forsiranje na vrijeme se prikupljaju, dijele jedinicama i privlače na rijeku u toku pokreta (podilaženja).

Kada se rijeka forsira iz neposrednog borbenog dodira pripreme su dugotrajnije, svestranije i detaljnije. Jedinice se iz rejona prikupljanja dovode u očekujuće rejone, u kojima se obično predanjuje, a inženjerska sredstva se donose na mjesta prikupljanja, odakle ih jedinice u prolazu uzimaju i izlaze na polaznu liniju.

Skica 2

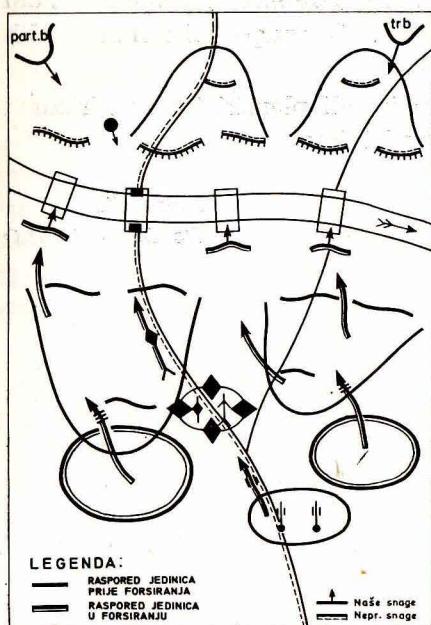

Skica 3

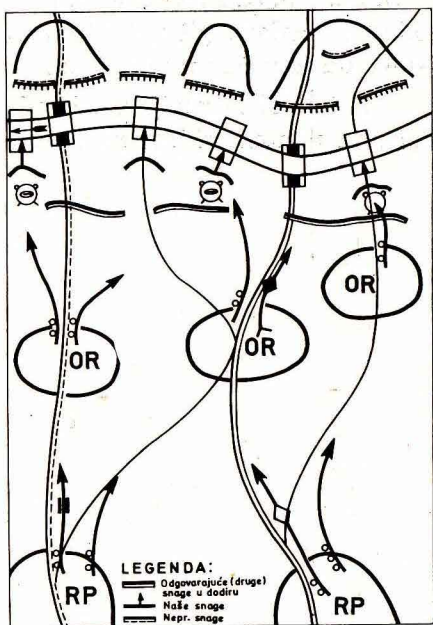
Zbog neuočavanja pomenutih razlika, P. Vučeviću se moglo dogoditi da situaciju — »kada se neprijatelj pri izvlačenju ne odvoji, već gonilac delom snaga (manjim — većim) bez zadržavanja pređe reku i svojim glavnim snagama omogući savlađivanje reke bez dužeg zadržavanja« — uvrsti u forsiranje iz neposrednog dodira, mada je ona ovako citirana, školski primjer forsiranja iz pokreta. Istu grešku autor pravi pri navođenju primjera (drugi po redu) forsiranja iz

pokreta, mada se u navedenoj situaciji forsiranje može izvršiti iz pokreta i iz neposrednog borbenog dodira, što ovisi i o drugim činionicima.

Budući da je teško pretpostaviti i predočiti mnogo situacija iz kojih se vidi kada se forsiranje izvodi iz pokreta, a kada iz neposrednog borbenog dodira, iznosim samo dva karakteristična primjera forsiranja iz pokreta i dva iz neposrednog borbenog dodira, pri čemu imam u vidu više taktičke jedinice.

Skica 4

Skica 5

Prvi, pri gonjenju neprijatelja forsiranje se redovno izvodi iz pokreta, u kom slučaju jedinica nastoji da energičnim i brzim dejstvom što prije izbije na rijeku, zauzme neoštećene postojeće prelake i odmah za protivnikom ili prije njega pređe na suprotnu obalu. U ovom slučaju cjelishodna je upotreba vazdušnih desanata i najuže sadejstvo s jedinicama teritorijalne odbrane.

Drugi, forsiranju iz pokreta će se pristupiti kada se raspolaze nuklearnim borbenim sredstvima, amfibijskim sredstvima i oklopnim jedinicama sposobnim da savladaju rijeku plivanjem i podvodnim gazom, iako je neprijatelj odbranu organizovao blagovremeno. U tom slučaju jedinice se dovode iz dubine, a u neposrednom borbenom dodiru s neprijateljem mogu i ne moraju biti odgovarajuće (druge) naše snage.

Treći, forsiranju iz neposrednog borbenog dodira pristupiće se kada se snage zbog prethodnih dejstava nađu u neposrednom dodiru s neprijateljem. To su situacije koje proizlaze iz uspješno vođene odbrane (prelaz u protivnapad), iz borbe u susretu i pri proboju iz okruženja, kada je neprijatelj solidno organizovao odbranu i kada nijedna strana ne upotrebljava nuklearna b/s.

Četvrti, napad s forsiranjem rijeke iz neposrednog borbenog dodira preduzeće se na neprijatelja koji je pravovremeno poseo suprotnu obalu, sa snagama koje se dovode iz dubine, a u neposrednom dodiru se nalaze (ili ne) odgovarajuće naše snage, ali nema ostalih uslova da se pređe u napad iz pokreta.

U takvoj situaciji forsiranje se izvodi planski i uz podršku i ojačanja pontonirskim snagama i sredstvima.

Pukovnik
Bogdan BUBALO